

ARBEIDSRETTSNYTT NR. 2/2016

ArbeidsrettsNytt formidler nyheter med arbeidsrettslig relevans, samlet inn av *Arbeidsrettsgruppen* ved Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo.

ArbeidsrettsNytt gis ut kvartalsvis som en ren informasjonstjeneste, uten krav på fullstendighet, og distribueres kun elektronisk. Våre kilder er offentlige databaser slik som lovdata.no, regjeringen.no, [EU-domstolen](#) og [EFTA-domstolen](#). I tillegg benytter vi det private initiativet [europalov.no](#), og vi har gleden av å legge inn en rekke linker til europalovs gode oversiktssider i vårt nyhetsbrev. Vi nevner også det nyttige svenske nettstedet [Arbetsrättsportalen](#) og det nordiske nyhetsbrevet [EU & arbetsrätt](#). Enkelte av linkene er knyttet til databaser som krever innlogging.

Denne utgaven, ArbeidsrettsNytt nr. 2/2016, presenterer nyheter fra tiden 16. februar 2016 til 25. mai 2016.

INNHOLD

Nytt i lovgivningen	2
Norge	2
Lover, forskrifter, lov- og forskriftsendringer	2
Forslag, høringer, proposisjoner med mer	2
Annet	4
EU/EØS	4
Rettsakter	4
Forslag til rettsakter	4
Kommisjonsmeddelelser om rettsakter	4
nyhetssaker fra EU/EØS/EFTA	4
Ny rettspraksis, forvaltningspraksis mm.....	5
Norge	5
Rettspraksis	5
EU/EØS	10
Forslag til rettsakter	10
Kommisjonsmeddelelser om rettsakter	10
Saker fra EU-domstolen	10
Generaladvokatens forslag til avgjørelser	12
Nye saker	13
Saker fra EFTA-domstolen	13
Internasjonalt	15
Den europeiske menneskerettighetsdomstol	15
Andre land	16
Sverige	16
Nye arbeidsrettslige publikasjoner	17
Andre arbeidsrettslige publikasjoner	17
Norske og andre nordiske	17
Engelskspråklige	18
Tyskspråklige	18
Nytt om arbeidsrettsarrangementer	19
Kommende arrangementer	19
Arbeidsrettsgruppen ved IfP	19

NYTT I LOVGIVNINGEN

NORGE

LOVER, FORSKRIFTER, LOV- OG FORSKRIFTSENDRINGER

[Forskrift 14. mars 2016 nr. 256](#) om endring i utlendingsforskriften (tidlig arbeidsstart og familiegenforening med EØS-borgere). I kraft 1. mai 2016.

[Rundskriv A 1/2016](#) Iverksetting av endringer i utlendingsforskriften – Om ordningen med tidlig arbeidsstart, jobbsøkertillatelse og familiegenforening med EØS-borgere.

FORSLAG, HØRINGER, PROPOSISJONER MED MER

[Innst. 267 L \(2015–2016\)](#) om endringar i folketrygdlova (arbeidsavklaringspengar – bistand til å skaffe seg eller behalde arbeid). Innstilling avgitt av arbeids- og sosialkomiteen 10. mai 2016.

[Innst. 268 L \(2015–2016\)](#) om endringer i a-opplysningsloven og folketrygdloven m.fl. (utvidelse av arbeids- og velferdsetatens tilgang til opplysninger i a-ordningen) Innstilling avgitt av arbeids- og sosialkomiteen 10. mai 2016.

[Prop. 124 L \(2015–2016\)](#) Endringer i lov om lønnsplikt under permittering (innføring av en ny arbeidsgiverperiode og forlenget periode med fritak fra lønnsplikt).
Proposisjonen inneholder forslag om å utvide den perioden arbeidsgivere fritas fra lønnsplikt under permittering, og den tilsvarende dagperioden permiterte kan få dagpenger, fra dagens 30 til i alt 49 uker i løpet av en 18 måneders periode. Samtidig foreslås det å innføre en ny, femdagers lønnspliktperiode for arbeidsgivere, som inntrer etter 30 uker. Samlet periode med lønn eller dagpenger i en løpende permittering vil da være 52 uker, bestående av til sammen tre uker med permitteringslønn og 49 uker med dagpenger. Forslaget vil gi bedrifter som står overfor midlertidige problemer, mulighet til å holde på kompetent arbeidskraft, samtidig som det vil stimulere bedriftene til å gjøre en ny vurdering av behovet for å permittere.

[Prop. 112 L \(2015–2016\)](#) Endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (økt minste pensjonsnivå til enslige alderspensjonister og andre endringer).

[Prop. 82 L \(2015–2016\)](#) Endringar i folketrygdlova (arbeidsavklaringspengar – bistand til å skaffe seg eller behalde arbeid).

En lovendring fra 2013 fikk en utilsiktet konsekvens for Trygderettens overprøving av Navs vurderinger av om bruker har rett til arbeidsavklaringspenger. Endringen i folketrygdloven § 11-6 er derfor på dette punktet reversert. Det medfører ingen praksisendring for etaten, men Trygderetten får igjen overprøve alle Navs vurderinger etter folketrygdloven § 11-6, slik lovgiver ved innføringen av ordningen med arbeidsavklaringspenger i 2010 forutsatte at retten skulle ha. Lovendringen er en del av oppfølging av Sivilombudsmannens uttalelse i sak nr. 2014/1275 av 19. desember 2014.

[Prop. 69 L \(2015-2016\)](#) Endringer i a-opplysningsloven og folketrygdloven m.fl. (utvidelse av Arbeids- og velferdsetatens tilgang til opplysninger i a-ordningen). Arbeids- og sosialdepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i a-opplysningsloven, folketrygdloven m.fl. som innebærer en utvidelse av Arbeids- og velferdsetatens tilgang til opplysninger i a-ordningen. Arbeids- og velferdsetaten har i dag tilgang til opplysingene i registeret i forbindelse med forvaltning av folketrygden. Det foreslås at etaten skal ha tilgang til opplysninger ved forvaltning av alle de lovfestede stønadsordningene som sorterer under Arbeids- og velferdsetaten, dvs. barnetrygd, kontantstøtte, supplerende stønad, bidragsforskott, lønnsgarantiordningen og avtalefestet pensjon, i tillegg til folketrygden. Det foreslås videre at det skal gis tilgang til opplysninger i forbindelse med fastsettelse og innkreving av underholdsbidrag etter barneloven, oppfostningsbidrag etter barnevernloven og ektefellebidrag etter ekteskapsloven. Det foreslås dessuten at Arbeids- og velferdsetaten skal ha tilgang til opplysninger i registeret i forbindelse med utredning og produksjon av styringsinformasjon. De foreslalte endringene vil bidra til at offentlig forvaltning og arbeidsgivere kan oppnå større effektivitetsgevinster av a-ordningen.

[NOU 2016: 6](#) Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2016. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene skal i tilknytning til inntektsoppgjørene legge fram det best mulige tallmessige bakgrunnsmateriale og presentere det i en slik form at uenighet partene i mellom om økonomiske forhold så vidt mulig kan unngås. Rapporten gir oversikt over utviklingen i de senere årene i lønninger, inntekter, priser, makroøkonomi og konkurranseevne mv. Utvalget presenterer dessuten en prognose for konsumprisveksten fra 2015 til 2016. Rapporten inneholder også korte beskrivelser av utsiktene for internasjonal og norsk økonomi.

[Høring- forslag til ny lov om statens ansatte.](#) Forslaget er i hovedsak en oppfølging av Tjenestemannslovutvalgets rapport og innebærer at lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. (tjenestemannsloven) oppheves. Den foreslalte loven innebærer både innholdsmessige, tekniske og språklige endringer. Blant annet foreslås en noe enklere ansettelsesordning, lovfesting av kvalifikasjonsprinsippet, innstramming i adgangen til midlertidig ansettelse og stillingsvernsregler som er harmonisert med arbeidsmiljøloven. Reglene for embetsmenn er ikke nærmere vurdert. Kommunal- og moderniseringsdepartementet, høringsfrist 1. juli 2016.

[Høring – utkast til endringer i forskrift om reduksjon av uførepensjon fra lovfestet offentlig tjenestepensjonsordning.](#) Forslag om endringer i forskrift 26. november 2014 nr. 1467 om reduksjon av uførepensjon fra lovfestet offentlig tjenestepensjonsordning på grunn av inntekt og om etteroppgjør. Arbeids- og sosialdepartementet, høringsfrist 14. juni 2016.

[Høring - Europakommisjonens forslag til direktiv om tilgjengelighet til varer og tjenester for personer med funksjonsnedsettelser.](#) (Tilgjengelighetsdirektivet).

Direktivforslaget omhandler blant annet tilgjengelighet til e-handel, finanzielle tjenester, telefonitjenester, transporttjenester og audiovisuelle medietjenester. Direktivforslaget inneholder også forslag til bestemmelser om krav til universell utforming ved offentlige anskaffelser, inkludert håndhevelse av slike forpliktelser. Barne- og likestillingsdepartementet, høringsfrist 12. juni 2016.

[Høring - presisering av utlendingsforskriften § 1-1 om luftfart.](#)

Forslag om å endring for å hindre motstrid mellom reglene om grenseplassering i grenseforordningen i Schengenregelverket og utlendingsforskriftens krav til hvem som trenger oppholdstillatelse for å arbeide på norske fly i internasjonal trafikk. Arbeids- og sosialdepartementet, høringsfrist 2. mai 2016.

ANNET

[Meld. St. 33 \(2015–2016\)](#) NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet

NAV-meldingen drøfter tiltak for at flere skal komme i arbeid og hvordan NAV-kontoret skal få større handlingsfrihet til å tilpasse tjenestene til brukernes behov.

[Trygdeoppgjøret](#). Regulering av grunnbeløpet og pensjonane.

Grunnbetøpet økar fra 90 068 til 92 576 kroner fra 1. mai 2016. Dette er en økning på 2 508 kroner, som svarar til 2,78 prosent.

[Innst. 242 S \(2015–2016\)](#) om tiltak for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping.

Representantforslag i Dokument 8:47 S (2015–2016), der regjeringen bes endre regelverk for offentlige innkjøp og innføre solidaransvar for offentlige byggmenn, ble vedlagt protokollen. Innstilling avgitt av arbeids- og sosialkomiteen 26. april 2016.

[Innst. 205 S \(2015–2016\)](#) om behovet for et sterkere vern av varsletere.

På bakgrunn av representantforslag i Dokument 8:30 S (2015–2016) ber Stortinget regjeringen sette ned en bredt sammensatt ekspertgruppe som skal gå igjennom dagens varslingsregler og komme med forslag til hvordan varslervernet kan styrkes, herunder vurdere hvorvidt vilkårene for «forsvarlig varsling» og «kritikkverdige forhold» skaper en for høy terskel for varsling. Innstilling avgitt av arbeids- og sosialkomiteen 10. mars 2016.

EU/EØS

RETTSAKTER

Europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/54/EU om [foranstaltninger til fremme af arbejdstagernes udøvelse af deres ret til fri bevægelighed](#) innlemmet i EØS-avtalen. Direktivet trer i kraft 1. juni 2016.

FORSLAG TIL RETTSAKTER

Kommisjonen har vedtatt et forslag fra arbeidsmarkedets parter som skal forbedre arbeidsforholdene innenfor fiskerisektoren. [Pressemelding 29. april 2016](#).

KOMMISJONSMEDDELELSEER OM RETTSAKTER

Kommisjonens forslag til [endringer i utstasjoneringsdirektivet](#) fikk [gult kort](#).

NYHETSSAKER FRA EU/EØS/EFTA

[Statistik over retssagerne i 2015: ny rekord for Den Europæiske Unions Domstol med hensyn til produktivitet og antallet af indbragte sager](#). Pressemelding 18. mars 2016.

NY RETTSPRAKSIS, FORVALTNINGSPRAKSIS MM.

NORGE

RETTSPRAKSIS

HØYESTERETT

Holship-saken i Høyesterett – til plenum

Sak nr. 2014/2089, sivil sak, anke over dom: Holship Norge AS mot Norsk Transportarbeiderforbund

Høyesterettsjustitiarius har 25. mai 2016 truffet beslutning om at saken skal avgjøres av Høyesterett i plenum, jf. domstolloven§ 5 fjerde ledd, jf. § 6 andre ledd.

Høyesteretts ankeutvalg har samme dato truffet beslutning, HR-2016-01109-U, etter tvisteloven § 30-14 tredje ledd «om at forhandlingene for Høyesterett skal begrenses slik at det foreløpig ikke forhandles om tvistepunkter som det kan være aktuelt å henvise til behandling ved lavere rett etter annet ledd», som følger:

- (5) Utvalget finner at forhandlingene for Høyesterett bør begrenses i medhold av tvisteloven § 30-14 tredje ledd slik at det foreløpig ikke skal forhandles om forholdet til konkurransereglene, med unntak for spørsmålet om disse kommer til anvendelse eller ikke som følge av det såkalte tariffunntaket som omtalt i EFTA-domstolens rådgivende uttalelse avsnitt 40.
- (6) Denne begrensningen innebærer at det for Høyesterett foreløpig kun skal forhandles om hvorvidt tariffunntaket kommer til anvendelse eller ikke, om boikotten er ulovlig som følge av etableringsretten etter EØS-avtalen 31, herunder forholdet mellom artikkkel 31 og ILO-konvensjon nr. 137, og-hvis boikotten anses å stride mot etableringsretten - om denne delen av EØS-avtalen er i strid med Grunnloven § 101 eller Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkkel 11 om organisasjonsfrihet, og om disse bestemmelsene i så fall må gis forrang.

[Red. anm.: Saken forventes å komme til hovedforhandling i Høyesterett i oktober 2016. – Se om EFTA-domstolens rådgivende uttalelse nedenfor, s. 13.]

[Høyesteretts dom 25. april 2016 \(HR-2016-867-A\)](#)

Deltidsansattes fortrinnsrett. Rettsvirkningene av nemndsvedtak.

En deltidsansatt sykepleier gjorde gjeldende fortrinnsrett til en del av en utlyst stilling, jf. arbeidsmiljøloven § 14-3, for å komme opp i heltidsstilling. Hun fikk avslag. Arbeidstageren fikk medhold av Twisteløsningsnemnda i at hennes fortrinnsrett var krenket. Kommunen som var arbeidsgiver, bragte ikke saken inn for domstolene innen fristen på åtte uker, jf. arbeidsmiljøloven § 17-2 tredje ledd. I den etterfølgende erstatningssaken mot kommunen kom Høyesteretts flertall (3) til at nemndas vedtak ikke hadde positiv rettskraftsvirkning. Arbeidsgiver kunne derfor fortsatt gjøre gjeldende overfor domstolene at nemndas vedtak var uriktig. To av flertallets dommere mente – i motsetning til nemnda – at arbeidsmiljøloven § 14-3 må forstås slik at bestemmelsen ikke åpner for at en deltidsansatt kan gjøre krav på å tre inn i en del av en utlyst stilling, slik at det ikke var nødvendig å vurdere om dette ville medføre vesentlig ulempe for virksomheten. Den tredje dommeren anså derimot tilfellet for å falle inn under arbeidsmiljøloven § 14-3, men at en slik oppdeling som var krevet, ville medføre vesentlige ulempor for kommunen. Mindretallet (2) mente at etter utløpet av søksmålsfristen i arbeidsmiljøloven § 17-2 er begge parter materielt bundet til å bygge på den løsningen av tvisten som følger av nemndas vedtak, selv om det ikke dreier seg om egentlige rettskraftsvirkninger i sivilprosessuell forstand. Mindretallet anså også fortrinnsretten for å være krenket, slik at arbeidstageren hadde krav på erstatning.

LAGMANNSRETTENE

[Gulating lagmannsretts dom 19. mai 2016 \(LG-2015-145730\)](#)

Arbeidsrett. Usaklig oppsigelse. Arbeidsmiljøloven § 15-7.

Utvelgelseskrrets ved anvendelse av ansiennitet ved omorganisering og nedbemanning i Posten. Ti distribusjonsenheter ble redusert til fem. Ansiennitetsvurdering ved ansettelse av ny leder skjedde innenfor hver av de nye kretsene. Lagmannsretten fant at anvendelsen av så små utvelgelseskretter var usaklig og kjente oppsigelsen ugyldig.

[Gulating lagmannsretts dom 9. mai 2016 \(LG-2015-183607\)](#)

Arbeidsrett. Oppsigelse. Saksbehandlingsfeil. Arbeidsmiljøloven § 15-7 første ledd og § 15-1.

Oppsigelse av arbeidstaker i kommunal sektor ved uhjemlet fravær på minst to måneder og to uker pga. soning av fengselsstraff. Nylig ansatt arbeidstaker var dømt til syv mnd. fengsel. Først etter soningen startet ble det søkt om permisjon. Det ble da også søkt om samtykke til å få utføre arbeidsoppgavene med fotlenke, men fraværet ville uansett blitt minst to måneder og to uker. Det var ikke avholdt drøftingsmøte. Oppsigelsen ble kjent ugyldig i tingretten. Lagmannsretten kom enstemmig til at fraværet, som var ulegitimert, innebar et slikt mislighold av arbeidsavtalen at fraværet, både i seg selv og etter en helhetsvurdering, ga saklig grunn til oppsigelse, jf. arbeidsmiljøloven § 15-7 første ledd. Saksbehandlingsfeilen ved unnlatt drøfting etter § 15-1 ble ikke tillagt betydning, da feilen ikke kunne ha virket inn på oppsigelsesbeslutningen.

[Borgarting lagmannsretts dom 27. april 2016 \(LB-2015-98181\)](#)

Avtalerett. Kontraktsforhold. Provisjon. Erstatning.

Saken gjaldt krav om provisjon på grunnlag av kontrakt, subsidiært erstatning. Lagmannsretten kom til at et selskap (selvstendig oppdragstaker) og en arbeidstaker hadde krav på henholdsvis provisjon og provisjon/erstatning fra sin tidligere oppdrags-/arbeidsgiver. Provisjonen for både oppdrags- og arbeidstakeren skulle beregnes av oppdrags-/arbeidsgivers brutto inntjening, riktignok med fradrag for visse bestemte kostnader. Oppdragstakeren hadde etter sin avtale krav på provisjon også for den delen av den fastsatte opptjeningsperioden som løp etter at konsulentavtalen opphørte. Dette gjaldt også for kundeavtaler inngått i rimelig tid etter at konsulentavtalen opphørte. Arbeidstakeren hadde ikke en slik rett til etterprovisjon i sin arbeidsavtale. Men siden den egentlige grunnen til at han etter betydelig press måtte fratre sin stilling, var arbeidsgivers ønske om ikke å betale provisjon til ham basert på brutto inntjening i opptjeningsperioden, hadde han krav på erstatning for det økonomiske tapet han hadde lidd ved ikke å kunne stå i stillingen og opptjene provisjon.

[Hålogaland lagmannsretts dom 15. april 2016 \(LH-2015-189365\)](#)

Arbeidsforhold. Nedleggelse. Utvelgelseskrrets. Ansiennitet. Saksbehandling. Saklighet. Erstatning i arbeidsforhold. Arbeidsmiljøloven.

Tre arbeidstakere som alle arbeidet ved KappAhls avdeling på Pyramiden i Tromsø, ble oppsagt som følge av at avdelingen ble lagt ned. De ansatte var alle ansatt i KappAhl AS, og ikke ved den avdelingen/butikken som ble nedlagt. Det oppstod tvist om KappAhl hadde saklig grunn til å innskrenke utvelgelseskretten ved oppsigelse til den enkelte avdeling/butikk som ble nedlagt. KappAhl ble frifunnet i tingretten (2-1), men etter anke til lagmannsretten fant et flertall på tre dommere at KappAhl ikke hadde foretatt et saklig valg av fremgangsmåte ved oppsigelser etter nedleggelsen av avdelingen. Det ble særlig lagt vekt på svikt i saksbehandlingen, men også på at KappAhl ikke var i noen prekær økonomisk situasjon samt at arbeidsgivers praksis med utvelgelseskretter ikke var drøftet med de

ansattes tillitsvalgte/fagforening. De tre ansatte var alle organisert i Handel og Kontor, og de hadde tariffavtale. Mindretallet på to dommere fant at oppsigelsene var saklige, og at KappAhl hadde adgang til å fortsette den praksisen som i hovedsak var etablert da selskapet overtok en større konkurrent rundt 1999. Etter flertallets avgjørelse av saklighetsspørsmålet ble oppsigelsen kjent ugyldig for to av de ansatte som hadde krevd det. Alle de ansatte fikk tilkjent oppreisningserstatning med 75 000 kroner. Den tredje ansatte, en kvinne på 58 år, krevde ikke oppsigelsen kjent ugyldig, og hun fikk erstatning for lidt tap og fremtidstap med 500 000 kroner.

[Agder lagmannsretts dom 12. april 2016 \(LA-2015-153867\)](#)

Arbeidsrett. Avskjed. Erstatning. Arbeidsmiljøloven § 15-14 og § 15-12 annet ledd.

Krav om erstatning i arbeidsforhold hvor spørsmålet var om arbeidstaker hadde sagt opp arbeidsforholdet selv eller om han var urettmessig avskjediget. Som tingretten kom lagmannsretten til at arbeidstakers adferd ikke med rimelighet kunne forstås som egenoppsigelse. Erstatningsutmåling.

[Eidsivating lagmannsretts dom 8. april 2016 \(LE-2014-56639\)](#)

Arbeidsrett. Tvist om saklighet av endringsoppsigelser i arbeidsforhold.

Fire ansatte i en behandlingsinstitusjon for rus bestred endringsoppsigelser i arbeidsforholdet. De fikk ikke medhold i tingretten, og etter anke kom lagmannsretten til, etter en bred vurdering hvor begge parters interesser og behov, samt konkrete rimelighetshensyn var avgjørende, at institusjonens oppsigelser var saklig begrunnet i virksomhetens forhold. Dissens.

[Gulating lagmannsretts dom 29. mars 2016 \(LG-2015-62541\)](#)

Arbeidsrett. Virksomhetsoverdragelse. Valgrett. Arbeidsmiljøloven § 16-1.

Statoil fikk som arbeidsgiver medhold i at det hadde funnet sted en virksomhetsoverdragelse i arbeidsmiljølovens forstand. En rekke tjenester knyttet til Statoils baser og landanlegg i Norge ble overtatt av en ekstern leverandør. Tjenestene skulle - som tidligere - ytes i favør av Statoils ulike forretningsområder. Leverandøren skulle yte «managed services». En rekke funksjoner og ressurser ble overført til leverandøren fra Statoil, og leverandøren fikk også overført ressurser fra Statoils tidligere leverandører. Samlet sto disse for den samme tjenesteproduksjonen som tidligere. Transaksjonen ble ansett som overdragelse av «del av virksomhet» i arbeidsmiljølovens forstand. Det var i dette tilfellet ikke tale om overdragelse av en klart identifiserbar og uavhengig avdeling og det ble derfor foretatt en totalvurdering av lovens kriterier, hvor alle elementer som karakteriserer transaksjonen ble tatt i betrakting. Den ansatte fikk heller ikke medhold i å ha rett til å påberope seg den ulovfestede valgretten.

[Borgarting lagmannsretts dom 17. mars 2016 \(LB-2015-98199\)](#)

Arbeidsrett. «Endringsoppsigelse». Skadeserstatningsloven § 2-1.

En skipssjef på ett av Kystvaktenes skip ble beordret til å fratre sin stilling med umiddelbar virkning. Lagmannsretten fant at det var rettslig adgang for Forsvaret til å frabeordre befal etter befalsordningen som gjaldt i 2012 i tilfeller hvor det helt åpenbart var påkrevet av helsemessige, sikkerhetsmessige eller andre årsaker. Etter en konkret vurdering kom lagmannsretten til at frabeordingen av skipssjefen var materielt ugyldig da man fant at en frabeording ikke var «helt åpenbart påkrevet». Avgjørende var at Forsvaret i realiteten ikke hadde forsøkt andre løsninger. Den ansatte ble tilkjent erstatning etter skadeserstatningsloven § 2-1. Lagmannsretten mente ikke at det var grunn til å anse frabeordingen som en ugyldig endringsoppsigelse, og den ansatte fikk ikke medhold i kravet på oppreisning. Avgjørelsen er avsagt med dissens.

[Frostating lagmannsretts dom 15. mars 2016 \(LF-2015-168758\)](#)

Arbeidsrett. Gyldighet av oppsigelse. Erstatning. Arbeidsmiljøloven § 15-7.

Saken gjaldt gyldigheten av oppsigelse av arbeidstaker. Arbeidstakeren hadde vært ansatt i en kommune i flere år og arbeidet dels i botjenesten, dels i barnehage. Etter nedleggelsjer i barnehagesektoren ble hun overført til nattevaktstilling i botjenesten, men helsemessige forhold gjorde at hun ikke kunne ha dette arbeidet. I samarbeid med NAV ble det foretatt arbeidsutprøving med vurdering og kartlegging av hennes arbeidsevner. Kommunen kom til at arbeidstakeren verken var kvalifisert eller skikket til arbeid innen botjenesten og barnehagesektoren, og hun ble sagt opp. Lagmannsretten kom til at kommunen ikke har hatt et tilstrekkelig grunnlag for bedømmelsen av arbeidstakerens kvalifikasjoner og skikkethet. Lagmannsretten fant heller ikke oppsigelsen saklig begrunnet. Oppsigelsen ble kjent ugyldig, og arbeidstakeren ble tilkjent erstatning for tapt inntekt samt oppreisning.

[Borgarting lagmannsretts dom 14. mars 2016 \(LB-2015-152275\)](#)

Arbeidsforhold. Permittering. Skjult oppsigelse. Sykepenger. Erstatning. Oppreisning. Arbeidsmiljøloven § 15-12.

Arbeidstaker med ledende stilling fikk medhold i at permitteringen av henne var en skjult oppsigelse, som ga grunnlag for erstatning for økonomisk tap og oppreisning, jf. arbeidsmiljøloven § 15-12 annet ledd. Permitteringen skjedde kort tid etter at hun som ledd i virksomhetsoverdragelse fikk ny arbeidsgiver. Mottatte sykepenger kom til fradrag i erstatningen. Dissens 4-1.

[Borgarting lagmannsretts dom 18. februar 2016 \(LB-2015-52929\)](#)

Kollektiv arbeidsrett. Krav med grunnlag i tariffavtale. Endring av lønnsvilkår.

Saken gjaldt krav om videreføring av tidligere innvilgede kompetansetillegg for 12 bioingenører ansatt ved Sykehuset Østfold HF, Senter for laboratoriemedisin. Etter lønnsforhandlingene i 2012 var de ankende partene innvilget et kompetansetillegg for tidligere gjennomført videreutdanning på hhv. 10 000 og 20 000 kroner per år. Tilleggene var innvilget med grunnlag i en protokolltilførsel som ble inntatt som del av tariffavtalen ved de avsluttende sentrale forhandlingene. I juni 2013 ble videre utbetaling av kompetansetilleggene stanset under henvisning til at innvilgelsene berodde på en feil tolkning av protokolltilførselen fra helseforetakets side. Lagmannsretten kom til at helseforetaket ikke hadde rettslig grunnlag for å stanse videre utbetaling av de innvilgede lønnstilleggene. Innvilgelsene var ikke i strid med vilkårene i tariffavtalen, slik disse var formulert i protokolltilførselen. Det heftet heller ikke slike feil ved de konkrete vurderingene av om tilleggene skulle innvilges, at det kunne danne grunnlag for beslutningen om å stanse videre utbetaling.

[Borgarting lagmannsretts dom 18. februar 2016 \(LB-2015-30477\)](#)

Arbeidsrett. Overtid. Reisetid. Arbeidsmiljøloven § 10-1.

Spørsmål om en polititjenestemanns reiser til og fra væpnede spesialoppdrag skulle godtgjøres som arbeidstid (og med overtidstillegg), eller bare som reisetid. Lagmannsrettens flertall på tre dommere fant at dette bare var å anse som reisetid. Flertallet fant at de samlede begrensninger tjenestemannen var undergitt på reisene, ikke var tilstrekkelig omfattende til å anse dette som arbeidstid. Dermed var det heller ikke grunnlag for overtidsbetaling. Dissens fra to dommere, på forskjellig grunnlag.

Gulating lagmannsretts dom 18. februar 2016 (LG-2015-16252)

Oppreisningserstatning. Gjengeldelseshandlinger. Arbeidsmiljøloven § 2-5.

En spesialpedagog som også var tillitsvalgt, mente seg utsatt for gjengeldelseshandlinger og krevde oppreisningserstatning etter arbeidsmiljøloven § 2-5 jf. § 2-4. Kravet førte ikke fram i tingretten, og hennes anke ble forkastet.

ARBEIDSRETTEN

Arbeidsrettens dom 27. april 2016 (Lnr. 12/2016)

Tarifftolkning.

Saken gjaldt tvist mellom LO og Norsk Sjømannsforbund på den ene siden og NHO på den andre siden. Uenigheten gjaldt beregning av kostgodtgjørelse for arbeid om bord på passasjerskip i ferge- og lokalfart. Arbeidstagersiden hevdet at overenskomsten måtte forstås slik at en arbeidstager som utfører tjeneste om bord på skipet, skal motta kostgodtgjørelse på kr. 175 per døgn uavhengig av antall besetninger som inngår i skiftordningen på skipet. De fikk ikke medhold, og NHO ble frifunnet.

Arbeidsrettens dom 27. april 2016 (Lnr. 1/2016)

Tarifftolkning.

Saken gjaldt tvist mellom LO og Industri Energi på den ene siden og NHO, Norsk Olje og gass og ConocoPhillips Norge (USA) v/ ConocoPhillips Norge på den andre siden. Saken gjaldt forståelsen av Overenskomst for operatørbedrifter punkt 3.3 nest siste avsnitt om kompensasjon for endringer i planlagt utreise eller hjemreise som resulterer i færre dager på sokkelen enn etter oppsatt arbeidsplan. Arbeidsretten kom til at bestemmelsen måtte forstås slik at regulativlønn inkludert sokkelkompensasjon beholdes når avtalt ekstra arbeidstid i henhold til oppsatt arbeidsplan ensidig avlyses ved utsettelse av utreise eller fremskyndelse av hjemreise, selv om den avtalte ekstra arbeidstid kommer i tillegg til ordinær rotasjonsordning. Bedriften ble dømt til å foreta etterbetaling.

Arbeidsrettens dom 20. april 2016 (Lnr. 10/2016)

Tarifftolkning.

Saken gjaldt tvist mellom LO og Norsk Nærings- og Nyttelsesmiddelarbeiderforbund på den ene siden og NHO og Orkla Foods Norge AS på den andre siden. Spørsmålet var om arbeidstidsordningen ved selskapets virksomhet på Rygge falt inn under arbeidstidsbilaget del A nr. 3 bokstav b om nedsettelse av den ukentlige arbeidstiden til 35, 5 timer for døgnkontinuerlig skiftordning og sammenlignbart turnusarbeid. Arbeidsretten kom til at dette var tilfellet, og Orkla ble dømt til å foreta etterbetaling.

Arbeidsrettens dom 17. mars 2016 (Lnr. 4/2016)

Tarifftolkning.

Saken gjaldt spørsmål om forståelsen av mønstrings- og reisetidsbestemmelser for bemanningsforetak som er bundet av Landsoverenskomsten for elektrofagene (LOK). LO og EL & IT - forbundet fikk medhold i sin påstand om at bestemmelsene skal forstås slik at ved utleie fra bemanningsbyrå er bemanningsbyråets adresse mønstringssted for de utleide arbeidstagerne. Dissens 6-1.

EU/EØS

[Statistik over retssagerne i 2015: ny rekord for Den Europæiske Unions Domstol med hensyn til produktivitet og antallet af indbragte sager](#). Pressemelding 18. mars 2016.

FORSLAG TIL RETTSAKTER

Kommisjonen [vedtar et forslag](#) fra arbeidsmarkedets parter som skal forbedre arbeidsforholdene innenfor fiskerisektoren.

KOMMISJONSMEDDELSER OM RETTSAKTER

Kommisjonens forslag til [endringer i utstasjoneringsdirektivet](#) fikk [gult kort](#).

SAKER FRA EU-DOMSTOLEN

[Sak C-441/14 Dansk Industri \(DI\) mot boet etter Karsten Eigil Rasmussen: EU:C:2016:278](#)

Dom 19. april 2016

Aldersdiskriminering. Alderspensjon. National lovgivning i strid med et direktiv. Rettssikkerhet og beskyttelse av berettigede forventninger.

- 1) Det almindelige princip om forbud mod forskelsbehandling på grund af alder, som Rådets direktiv 2000/78/EF af 27. november 2000 om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv er et konkret udtryk for, skal fortolkes således, at det også i en tvist mellem private er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter arbejdstagere ikke er berettiget til fratrædelsesgodtgørelse, hvis de har ret til en arbejdsgiverbetalt alderspension i henhold til en pensionsordning, som de er indtrådt i før det fylde 50. år, og hvor dette gælder, uanset om de vælger at fortsætte på arbeidsmarkedet eller vælger at gå på pension.
- 2) EU-retten skal fortolkes således, at når en national domstol, for hvilken der er indbragt en tvist mellem private, der er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2000/78, anvender bestemmelserne i national ret, påhviler det den at fortolke disse således, at de kan anvendes i overensstemmelse med dette direktiv, eller, såfremt en sådan overensstemmende fortolkning er umulig, om nødvendigt at undlade at anvende enhver bestemmelse i national ret, som er i strid med det almindelige princip om forbud mod forskelsbehandling på grund af alder. Denne forpligtelse kan hverken drages i tvivl af retssikkerhedsprincippet eller princippet om beskyttelse af den berettigede forventning eller af den mulighed, som en privatperson, der anser sine rettigheder for krænket på grund af anvendelsen af en national bestemmelse, som er i strid med EU-retten, har for at drage den pågældende medlemsstat til ansvar for tilsidesættelse af EU-retten.

[Sak C-284/15 Office national de l'emploi \(ONEm\) mot M. og M. mot ONEm and the Caisse auxiliaire de paiement des allocations de chômage \(CAPAC\): EU:C:2016:220](#)

Sosiale ytelser som arbeidsledig som supplement til inntekt fra deltidsjobb.

Dom 7. april 2016

- 1) Artikel 67, stk. 3, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EF) nr. 118/97 af 2. december 1996, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 592/2008 af 17. juni 2008, skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for, at en medlemsstat afviser sammenlægning af de beskæftigelsesperioder, som kræves, for at der kan indrømmes arbejdsløshedsunderstøttelse til supplering af indtægten

fra en deltidsansættelse, når der forud for den pågældende ansættelse ikke har været nogen forsikrings- eller beskæftigelsesperiode i denne medlemsstat.

2) Gennemgangen af det andet spørgsmål har intet frembragt, der kan rejse tvivl om gyldigheden af artikel 67, stk. 3, i forordning nr. 1408/71, som ændret og ajourført ved forordning nr. 118/97, som ændret ved forordning nr. 592/2008.

[Sak C-12/14 Kommissionen mot Malta: EU:C:2016:135](#)

Alderspensjoner. Personer som mottar alderspensjon i henhold til en nasjonal ordning og en tjenestemannspensjon i henhold til en annen medlemsstats ordning.

Dom 3. mars 2016

- 1) Republikken Malta frifindes.
- 2) Europa-Kommissionen betaler sagens omkostninger.
- 3) Republikken Østrig og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland bærer deres egne omkostninger.

[Sak C-299/14 Vestische Arbeit Jobcenter Kreis Recklinghausen mot Jovanna García-Nieto, Joel Peña Cuevas, Jovanlis Peña García og Joel Luis Peña Cruz: EU:C:2016:114](#)

Fri bevegelighet av personer. Likebehandling. Sosiale yteler.

Dom 25. februar 2016

Artikel 24 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/38/EØF af 29. april 2004 om unionsborgeres og deres familiemedlemmers ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område, om ændring af forordning (EØF) nr. 1612/68 og om ophevelse af direktiv 64/221/EØF, 68/360/EØF, 72/194/EØF, 73/148/EØF, 75/34/EØF, 75/35/EØF, 90/364/EØF, 90/365/EØF og 93/96/EØF og artikel 4 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger, som ændret ved Kommissionens forordning (EU) nr. 1244/2010 af 9. december 2010, skal fortolkes således, at de ikke er til hinder for en medlemsstats lovgivning, der udelukker statsborgere i andre medlemsstater, som befinner sig i en situation, såsom den, der er omhandlet i artikel 6, stk. 1, i direktiv 2004/38, fra at modtage visse »særlige ikke-bidragspligtige kontantydeler« som omhandlet i artikel 70, stk. 2, i forordning nr. 883/2004, og som ligeledes udgør en »social ydelse« i henhold til direktivets artikel 24, stk. 2.

[Sak C-292/14 Elliniko Dimosio mot Stefanos Stroumpoulis, Nikolaos Koumpanos, Panagiotis Renieris, Charalampos Renieris, Ioannis Zacharias, Dimitrios Lazarou og Apostolos Chatzisotiriou: EU:C:2016:116](#)

Insolvens. Utestående lønnskrav for sjømenn som jobber om bord på skip som seier under et flagg hvis stat ikke er medlem.

Dom 25. februar 2016

1) Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens skal fortolkes således, at sømænd, som er bosat i en medlemssat, og som i denne medlemsstat er blevet ansat af et selskab – der har sit vedtægtsmæssige hjemsted i et tredjeland, men sit egentlige forretningssted i den pågældende medlemsstat – med henblik på som arbejdstagere i henhold til en arbejds aftale, der udpeger lovgivningen i tredjelandet som anvendelig lov, at arbejde om bord på et krydstogtskib, der er ejet af det pågældende selskab, og som fører tredjelandets flag, med forbehold af en eventuel anvendelse af direktivets artikel 1, stk. 2, er omfattet af den i direktivet omhandlede beskyttelse for så vidt angår de løntilgodehavender, som de har over for dette selskab, efter at selskabet er blevet erklæret konkurs af en ret i den pågældende medlemsstat i henhold til denne medlemsstats lovgivning.

2) Artikel 1, stk. 2, i direktiv 80/987 skal fortolkes således, at hvad angår arbejdstagere, som befinner sig en situation som den, som de i hovedsagen indstævnte befinner sig i, udgør den

beskyttelse, som i henhold til artikel 29 i lov nr. 1220/1981, der supplerer og ændrer lovgivningen om havnevæsenet i Piræus, ydes somænd, der efterlades i udlandet, ikke »en beskyttelse svarende til den, der fremgår af [...] direktiv[et]« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i denne bestemmelse.

[Sak C-179/14 Kommisjonen mot Ungarn: EU:C:2016:108](#)

Fri bevegelse av tjenester. Krav for å utstede skattemessig fordelaktige kuponger gitt av arbeidsgiveren til sine ansatte, og som kan anvendes til innkvartering, fritidsaktiviteter og/eller restaurantbesøk.

Dom 23. februar 2016

1) Ungarn har tilsidesat Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/123/EF af 12. december 2006 om tjenesteydelser i det indre marked, idet det har indført og opretholdt fritidsaktivitetskortet Széchenyi, som fastsat ved regeringsdekreter nr. 55/2011 af 12. april 2011 om udstedelse og anvendelse af fritidsaktivitetskortet Széchenyi, og ændret ved lov nr. CLVI af 21. november 2011 om ændring af visse skattelove og andre tilknyttede retsakter, for så vidt som:

- nævnte regeringsdekrets § 13, sammenholdt med § 2, stk. 2, litra d), i lov nr. XCVI af 1993 om gensidige frivillige forsikringsfonde, § 2, litra b), i lov nr. CXXXII af 1997 om filialer og kommercielle agenturer, der tilhører virksomheder, som har deres hjemsted i udlandet, og § 1, § 2, stk. 1 og 2, § 55, stk. 1 og 3, og § 64, stk. 1, i lov nr. IV af 2006 om erhvervsdrivende selskaber, udelukker muligheden for, at filialer udsteder SZÉP-kortet, og derved tilsidesætter dette direktivs artikel 14, nr. 3)

- nævnte § 13, sammenholdt med samme nationale bestemmelser, der med hensyn til de krav, der er fastsat i samme § 13, litra a)-c), ikke anerkender virksomhed, som udøves af de koncerner, hvis moderselskab ikke er et selskab oprettet i henhold til ungarsk ret, og hvis medlemmer ikke er stiftet som selskab i henhold til ungarsk ret, tilsidesætter nævnte direktivs artikel 15, stk. 1, artikel 15, stk. 2, litra b), og artikel 15, stk. 3

- § 13 i regeringsdeket nr. 55/2011, sammenholdt med samme nationale bestemmelser, der forbeholder muligheden for at udstede fritidsaktivitetskortet Széchenyi for banker og andre kreditinstitutter, eftersom kun disse virksomheder kan opfylde kravene i denne § 13, tilstedsætter samme direktivs artikel 15, stk. 1, artikel 15, stk. 2, litra d), og artikel 15, stk. 3

- nævnte § 13 er i strid med artikel 16 i direktiv 2006/123, idet den kræver, at der for udstedelsen af fritidsaktivitetskortet Széchenyi findes et ungarsk forretningssted.

2) Erzsébet-kuponordningen, der er reguleret ved lov nr. CLVI af 21. november 2011 og lov nr. CIII af 6. juli 2012 om Erzsébet-programmet, er i strid med artikel 49 TEUF og 56 TEUF, for så vidt som denne nationale lovgivning opretter et monopol til fordel for offentlige organer på området for udstedelse af kuponer, der giver mulighed for at købe kolde måltider, og som arbeidsgiveren på skattemæssigt fordelagtige vilkår kan tildele sine ansatte som naturalydeler.

3) Ungarn betaler sagens omkostninger.

GENERALADVOKATENS FORSLAG TIL AVGJØRELSE

[Sak C-135/15 Republikken Hellas mot Grigorios Nikiforidis](#)

Arbeidsavtale, lovvalg, internasjonalt preseptoriske regler; lønnsreduksjon for offentlig ansatt pga. finanskrisen

Forslag til avgjørelse fra generaladvokat Maciej Szpunar 20. april 2016; EU:C:2016:281 [foreligger på tysk, fransk o.a.; ennå ikke på skandinaviske språk eller engelsk]

Saken knytter seg til Roma I-forordningen, Frdn. (EU) 593/2008. Spørsmålene gjelder rettsvalg ved avgjørelse av tidspunkt for avtaleinngåelse, anvendelsen av «tredjelands»

materielle rett, og plikt til å ta hensyn til annen stats preseptoriske regler ut fra EU-traktatens krav om lojalitet i Artikkel 4(3).

NYE SAKER

[Sak C-97/16 José María Pérez Retamero mod TNT Express Worldwide S.L., Transportes Saripod S.L. og Fondo de Garantía Salarial \(Fogasa\)](#)

Arbeidstagerbegrep. «mobile arbeidstagere», transport

Foreleggelse fra Juzgado de lo Social no 3 de Barcelona (Spanien) 17. februar 2016

Prejudisielle spørsmål

- 1) Skal definitionen af »mobil arbejdstager« i artikel 3, litra d), i direktiv 2002/15/EF (1) fortolkes således, at den er til hinder for en national lovbestemmelse såsom artikel 1, stk. 3, litra g), i lov om arbejdstageres rettigheder, hvorefter »personer, som leverer transporttjenester på grundlag af administrative tilladelser, som de er indehavere af [...] ved hjælp af køretøjer [...] som de er ejere af, eller som de har direkte råderet over«, ikke kan anses for »mobile arbejdstager«?
- 2) Skal direktivets artikel 3, litra e), andet afsnit — (»For så vidt angår dette direktiv har chauffører, der ikke opfylder disse kriterier, samme rettigheder og forpligtelser som dem, der i henhold til dette direktiv gælder for mobile arbejdstagere«) — fortolkes således, at såfremt ingen eller blot et af kriterierne for, at en person kan anses for en »selvstændig chauffør«, er opfyldt, skal den pågældende anses for en »mobil arbejdstager«?

[Sak C-64/16 Associação Sindical dos Juízes Portugueses v Tribunal de Contas](#)

Lønnsreduksjon, dommeres uavhengighet, krisetiltak

Foreleggelse fra Supremo Tribunal Administrativo (Portugal) 5. februar 2016

Prejudisielt spørsmål:

I betragtning af de ufravigelige krav om at bringe det uforholdsmæssigt store underskud til ophør og den finansielle bistand, der er omfattet af de europæiske bestemmelser, skal da princippet om domstolenes uafhængighed, således som det følger af artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU og artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder samt i Domstolens praksis, fortolkes således, at det er til hinder for de foranstaltninger til lønnedsættelse, der anvendes på dommere i Portugal, fordi de pålægges ensidigt og varigt af andre myndigheder eller statsorganer, således som det følger af artikel 2 i lov 75/2014 af 12. september?

SAKER FRA EFTA-DOMSTOLEN

[Sak E-14/15 Holship Norge AS og Norsk Transportarbeiderforbund](#)

Rådgivende uttalelse («dom») 19. april 2016 [Se også under Høyesterett, foran s. 5]

EØS-avtalen artiklene 31, 53 og 54. Konkurranserett. Tariffavtaler. Boikott

Etableringsrett.

1. Unntaket fra EØS-avtalens konkurranseregler som gjelder for tariffavtaler, omfatter ikke vurderingen av en regel om fortrinnsrett ved tildeling, som den denne sak gjelder, eller en boikott mot en havnebruker for å oppnå tilslutning til en slik tariffavtale, når tilslutningen innebærer at havnebrukeren fortrinnsvis må kjøpe losse- og lastetjenester fra et eget foretak, som Administrasjonskontoret som denne sak gjelder, fremfor å benytte sine egne ansatte til det samme arbeid.
2. EØS-avtalen artiklene 53 og 54 kan hver for seg eller sammen få anvendelse på et system som det saken gjelder.
3. Dersom en havn, som saken gjelder, ikke selv skulle anses som en vesentlig del av EØS, må det tas hensyn til like eller lignende systemer med administrasjonskontor som kan finnes i

andre havner, for å vurdere om en dominerende stilling dekker EØS-avtalens område eller en vesentlig del av det.

4. En boikott som den saken gjelder, som tar sikte på å oppnå tilslutning til en tariffavtale som innebærer et system som omfatter en fortrinnsrettsbestemmelse, vil sannsynligvis vanskeliggjøre eller til og med hindre etablering av selskaper fra andre EØS-stater, og utgjør dermed en restriksjon på etableringsretten etter EØS-avtalen artikkel 31.

5. Det er uten betydning for vurderingen av om det foreligger en restriksjon, at bedriftens behov for losse- og lastetjenester skulle vise seg å være svært begrenset og/eller sporadisk.

6. I en situasjon som den hovedsaken gjelder, er det uten betydning for vurderingen av om restriksjonen er lovlig eller ikke, at bedriften som den varslede boikott er rettet mot, for sine egne losse- og lastearbeidere anvender en annen tariffavtale.

Sak E-19/15 ESA mot Liechtenstein

Rådgivende uttalelse («dom») 10. mai 2016

EØS-avtalen artiklene 31 og 36. Tjenestefrihet. Restriksjoner. Proporsjonalitet.

1. Declares that the Principality of Liechtenstein has breached its obligations arising from Articles 9, 10, 13 and 16 of the Act referred to at point 1 of Annex X to the EEA Agreement (Directive 2006/123/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on services in the internal market), as adapted to the EEA Agreement under its Protocol 1:

- (a) by maintaining in force Article 7 of the Liechtenstein Trade Act which sets up a prior authorisation scheme for undertakings intending to establish themselves in Liechtenstein;
- (b) by maintaining in force Article 8(1) of the Liechtenstein Trade Act in so far as it imposes conditions that are not clear and unambiguous for granting prior authorisation for undertakings wishing to establish themselves in Liechtenstein, namely the conditions to have the necessary personnel and to have an adequate command of the German language;
- (c) by failing to ensure that the conditions for the prior authorisation laid down by the Liechtenstein Trade Act do not duplicate requirements and controls which are equivalent or essentially comparable as regards their purpose to which the service provider is already subject in another EEA State;
- (d) by failing to ensure that the procedure and formalities concerning the prior authorisation under the Liechtenstein Trade Act are clearly laid down; and,
- (e) by maintaining in force Article 21 of the Liechtenstein Trade Act which requires undertakings to notify in advance their intention to provide cross-border services in Liechtenstein.

2. Declares that, to the extent that the services covered by the Liechtenstein Trade Act fall outside the scope of the Act referred to at point 1 of Annex X to the EEA Agreement (Directive 2006/123/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on services in the internal market), as adapted to the EEA Agreement under its Protocol 1, the Principality of Liechtenstein has breached its obligations arising from Articles 31 and 36 of the EEA Agreement:

- (a) by maintaining in force Article 7 of the Liechtenstein Trade Act; and,
- (b) by maintaining in force Article 21 of the Liechtenstein Trade Act.

3. Orders the Principality of Liechtenstein to bear the costs of the proceedings.

INTERNASJONALT

DEN EUROPEISKE MENNESKERETTIGHETS DOMSTOL

Dom 24. mai 2016 [Süleyman Çelebi and Others v. Turkey](#) (application no. 37273/10 m.fl.)

EMK art. 11, forsamlings- og foreningsfrihet

On 29 April 2008 the three main Turkish trade unions (DISK, KESK and TURK-IS) and the Turkish Union of Doctors in Istanbul (TBB) jointly informed the governor's office of their plans to stage a demonstration on 1 May 2008 on Taksim Square, to lay a wreath at the monument to Atatürk and to hold a press conference to commemorate the events of 1 May 1977, when 34 people had died and 126 had been injured. On 30 April 2008 the governor's office banned the demonstration on the square but agreed to allow the members of the board of DISK to lay a wreath. However, the trade unions insisted that they would march on Taksim Square. On 1 May 2008 the governor's office put extensive security arrangements in place, barring all access to Taksim Square from 5 a.m. onwards. According to the police report, people began to gather in front of the DISK premises at 6 a.m., and the police intervened at around 6.45 a.m. to disperse the gathering using water cannons and tear gas. Violent clashes continued until late that night. The Court stated a violation of Article 3 and Article 11.

Dom 29. mars 2016 [A.B. v. Switzerland](#) (application no. 56925/08)

EMK art. 10, ytringsfrihet

The case concerned a journalist who was fined 4,000 Swiss francs (about 2,667 euros) for publishing documents in breach of the confidentiality of the judicial investigation in criminal proceedings. The Court found that the Government had not established how the disclosure of this type of confidential information could have had a negative influence on both the accused's right to be presumed innocent and the outcome of his trial. It further noted that the accused had a remedy under Swiss law by which he could have sought redress for the damage to his reputation, but that he had not used it, and that it was primarily for him to take action to ensure respect for his private life. The Court stated a violation of Article 10.

Dom 22. mars 2016 [Pereira Da Silva v. Portugal](#) (application no. 77050/11)

EMK art. 6, rett til rettferdig rettergang

The case concerned two sets of proceedings brought by Mr Pereira da Silva against a refusal to grant his claims for reimbursement of mission expenses incurred as a judge. A retired judge (emeritus), Mr Pereira da Silva brought two actions, on 5 April and 5 May 1999 respectively, against two decisions by the President of the Supreme Administrative Court refusing him reimbursement of mission expenses, amounting to 750 euros. Mr Pereira da Silva challenged not only the decisions not to reimburse his costs, but also the jurisdiction of the President of the Supreme Administrative Court to rule on his reimbursement claims, and the fact that he had not been heard as part of the procedure. His claims were dismissed on 13 November 2002. The Court stated a violation of article 6.

Dom 24. mai 2016 [Paunović and Milivojević v. Serbia](#) (application no. 41683/06)

EMK art. 13, rett til effektiv rettsmiddel

The case concerned the practice of party-controlled mandates in Serbia. In 2003 the applicants were elected as members of parliament for a political party called G17PLUS. Before the elections, all candidates, including the applicants, had been required by their party to sign undated letters of resignation and hand them in to the party. The documents also authorised the party to appoint other candidates in their place if necessary. On 5 May 2006, following political differences with their party, the applicants explicitly expressed their wish to keep their seats in Parliament in a signed, officially certified statement. Despite this statement, on 15 May 2006 the head of G17PLUS dated the applicants' resignation letters and

submitted them to the President of Parliament. On the same day Mr Paunović personally informed the Parliamentary Committee on Administrative Affairs that he had no intention of resigning and that he considered his prior resignation null and void, submitting the certified statement of 5 May. The committee concluded, however, that both applicants had resigned and held that their mandates had come to an end. The applicants were replaced with other G17PLUS candidates. The Court stated a violation of Article 3 of Protocol no. 1 and article 13.

ANDRE LAND

SVERIGE

AD 2016 nr 37 – Lönefordran m.m.

En arbetstagare som var anställd som ishockey spelare blev av Dopingnämnden avstängd från att utföra organiserad idrottsverksamhet under ett år. Beslutet upphävdes därefter av Riksidrottsnämnden och arbetstagaren återgick i arbete hos arbetsgivaren. För den tid som arbetstagaren kom att vara avstängd – ca två månader – betalade arbetsgivaren varken semesterlösning eller lön. Tvisten avser huvudsakligen om arbetstagaren har haft rätt till sådan ersättning. Arbetsdomstolen har funnit att så inte varit fallet.

AD 2016 nr 31 – Fredsplikt; nu fråga om interimistiskt beslut

Två arbetstagarförbund har varslet om stridsåtgärder i form av bl.a. arbetsinställelse mot tre arbetsgivarförbund och vissa av deras medlemmar till stöd för bl.a. krav på s.k. flexpension som skulle innebära att kompletterande avgifter för pension betalas in i det s.k. ITP-systemet. Arbetsgivarförbunden har gjort en fredspliktsinvändning och anfört att fredsplikt råder beträffande pensionsfrågor i företag där ITP-planen – som finns i ett mellan parterna i respektive mål gällande kollektivavtal – gäller. Arbetstagarförbunden har med anledning av arbetsgivarförbundens fredspliktsinvändning begärt en interimistisk prövning av de varslade stridsåtgärdernas tillåtlighet. Arbetsdomstolen har avslagit arbetstagarförbundens yrkanden om interimistiska beslut.

AD 2016 nr 24 – Avskedande m.m.

En arbetstagare har blivit avskedad för att han under drygt ett par månader i strid med arbetsgivarens besked uteblivit från arbetet och i stället tagit hand om sin trafikskadade far i Iran. Fråga om avskedandet skett i strid med lagen om rätt till ledighet av trängande familjeskäl eller anställningsskyddslagen.

AD 2016 nr 13 – Brott mot varselskyldigheten i 45 § medbestämmelagen

Inför valet till riksdag, landsting och kommun år 2014 har ett politiskt parti köpt annonsplatser på ett bussföretags bussar. En arbetstagarorganisation har satt arbete med att framföra eller på annat sätt hantera bussar med partiets reklam i blockad.

Fråga om arbetstagarorganisationen har brutit mot 45 § medbestämmelagen genom att utlösa stridsåtgärder utan att ha varslet bussföretaget minst sju arbetsdagar i förväg och utan att giltigt hinder härför har förelegat. Även fråga om varslet på sätt som föreskrivs i nämnda lagrum innehållit uppgift om stridsåtgärdens omfattning.

NYE ARBEIDSRETTSLIGE PUBLIKASJONER

ANDRE ARBEIDSRETTSLIGE PUBLIKASJONER

NORSKE OG ANDRE NORDISKE

BØKER

Alsos, Kristin; Mona Bråten og Sissel C. Trygstad, *Sjatteringer av likhet : Evaluering av reglene om likebehandling av utleid arbeidskraft*. [Fafo-rapport 2016:15](#).

Bogstad, Bjørn (red.), *Trygd og pensjon i EØS*. Gyldendal Juridisk, 2015. 205 s.

Eklund, Ronnie, och Sjödin, Erik, «Rättsfallssamling i arbetsrätt», 6 uppl. 2016. 454 s.

Falkanger, Thor; Hans Jacob Bull, *Sjørett*. 8. utgave. Sjørettsfondet, 2016. 647 s.

Holgersen, Gudrun, *Arbeidsavklaring og trygdeytelser*. Fagbokforlaget, 2016. 324 s.

Hougaard, Trine, m.fl., *Ligestillingslovene bind 1 & 2*. 7. udgave. Djøf, 2016. 1581 s.

Klingsten, Mette, *Ansættelsesretlige aspekter af virksomhedsoverdragelse*. 2. udgave. Djøf, 2016. 378 s.

Paulsen, Jens, *Ansættelsesklausuler*. Djøf, 2016. 477 s.

Tønseth, Marit; m.fl., *Personvernhandboken : En praktisk bok om personvernregelverket*. Gyldendal Juridisk, 2016. 165 s.

Waage, Niels, *Arbejdsretsloven. Med kommentarer*. 3. udgave, Djøf, 2015. 481 s.

Ørjasæter, Elin; Birgitte Stenberg Kravik, Trond Stang, *Arbeidsrett for ledere : Personalledelse i norske virksomheter*. 2. utgave. Fagbokforlaget, 2016. 435 s.

Östberg, Jessica, *Styrelseledamöters lojalitetsplikt : Särskilt om förbudet att utnyttja affärsmöjligheter*. Jure, 2016. 521 s.

ARTIKLER

Dale-Olsen, Harald, «Gjennomtrekk av ansatte over tid: Ulike trender i forskjellige næringer?», [Søkelys på arbeidslivet](#) 2016, 85-100.

Eriksen, Birthe, «Arbeidstakers varslingsrett : Et verktøy for eierstyring og selskapsledelse?», *Kritisk Juss* 2016, 38-50.

Eriksen, Birthe, «2015 – Varslerens år!», *Kritisk Juss* 2016, 51-54.

Sinander, Erik, «Kan man styra tvistelösning i internationella anställningsavtal? », *Svensk juristtidning* 2016, 173-190.

ENGELSKSPRÅKLIGE

BØKER

Davidov, Guy, *A Purposive Approach to Labour Law*. Oxford U.P., 2016. 304 s.

Rodgers, Lisa, *Labour Law, Vulnerability and the Regulation of Precarious Work*. Edward Elgar, 2016. 264 s.

Stone, Peter, *EU Private International Law*. Third Edition. Edward Elgar, 2016. 592 s.

ARTIKLER

Cremers, Jan, «Economic freedoms and labour standards in the European Union», [*Transfer: European Review of Labour and Research*](#) 2016 (22), 149-162.

Douglas-Scott, Sionaidh, «Autonomy and Fundamental Rights: The ECJ'S Opinion 2/13 on Accession of the EU to the ECHR», *Europarättslig tidskrift* 2016, 29-44.

Fredman, Sandra, «Emerging from the Shadows: Substantive Equality and Article 14 of the European Convention on Human Rights», (2016) 16 [*Human Rights Law Review*](#), 273–301

Hervey, Tamara, and Philip Rostant, «'All About That Bass'? Is non-ideal-weight discrimination unlawful in the UK?» (2016) 79 [*The Modern Law Review*](#), 248-282

Hillion, Christophe, «The Protection of Fundamental Rights in the EU Common Foreign and Security Policy – 'A Half Measure'?», *Europarättslig tidskrift* 2016, 45-56.

Hyman, Richard, «The very idea of democracy at work», [*Transfer: European Review of Labour and Research*](#) 2016 (22), 11-24.

McCormack, Gerard, «Something Old, Something New: Recasting the European Insolvency Regulation», (2016) 79 [*The Modern Law Review*](#), 121-146

Neergaard, Ulla, «A Scandinavian "Rock" in EU Legal Scholarship – and some Thoughts about Social Rights», *Europarättslig tidskrift* 2016, 101-111.

Ward, Angela, «Remedies under the EU Charter of Fundamental Rights», *Europarättslig tidskrift* 2016, 15-28.

Wesche, Philipp, and Miriam Saage-Maaß «Holding Companies Liable for Human Rights Abuses Related to Foreign Subsidiaries and Suppliers before German Civil Courts: Lessons from Jabir and Others v KiK», (2016) 16 [*Human Rights Law Review*](#), 370–385

Special Issue: **The Right to Strike**. (2016) 27 [*King's Law Journal*](#)

TYSKSPRÅKLIGE

BØKER

Grief, Stefan, *Die Unanwendbarkeit richtlinienwidriger deutscher Arbeitsgesetze*. Nomos, 2016. 353 s.

Restle, Tilmann, *Betriebsvereinbarungen und das Kartellverbot des Art. 101 Abs. 1 AEUV : Zur Anwendbarkeit der Albany-Ausnahme des EuGH auf Betriebsvereinbarungen im Sinne des BetrVG*. Peter Lang, 2016. 175 s.

Schulte, Sebastian, *Die Möglichkeit transnationaler Tarifverträge in Europa anhand eines Vergleichs des britischen und deutschen Tarifvertragsrechts*. Peter Lang, 2016. XXXIV + 229 s.

ARTIKLER

Kamanabrou, Sudabeh, «Das Recht der Kettenbefristung in ausgewählten EU-Mitgliedstaaten», *Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht* 2016, 385–394

Krause, Rüdiger «Freiheit und Bindung des Arbeitgebers bei der außerordentlichen betriebsbedingten Kündigung», *Recht der Arbeit* 2016, 49-63

NYTT OM ARBEIDSRETSARRANGEMENTER

KOMMENDE ARRANGEMENTER

Labour Law Research Network, 3rd conference, 25. – 27. juni 2017, i Toronto, Canada.

International Society for Labour and Social Security Law, XII European Regional Congress, Praha, Tsjekkia, 20. – 22. september 2017.

International Society for Labour and Social Security Law, XXII World Congress, Torino, Italia, 5. – 7. september 2018.

ARBEIDSRETTSGRUPPEN VED IFP

Arbeidsrettsgruppen ved Institutt for privatrett består for tiden av følgende medarbeidere:

Professor Stein Evju (leder)

Førsteamanuensis jur. dr. Johann Mulder

Postdoktor ph.d. Marianne Jenum Hotvedt

Ph.d.-stipendiat Anette Grønnerød-Hemmingby

Ph.d.-stipendiat Andreas van den Heuvel

Ph.d.-stipendiat Marie Nesvik

Ph.d.-stipendiat Alexander Næss Skjønberg

Vitenskapelige assistenter:

Ida Berg-Johnsen

Maren Folkestad

Hewan Negassi

Rådgiver Bodil Silset

Mer informasjon om gruppens aktiviteter, prosjekter, gruppens medlemmer og den enkeltes særlige arbeidsfelt finnes på Arbeidsrettsgruppens nettsider, hvor det også er endel andre informasjonsressurser, blant annet publikasjoner og publikasjonsreferanser, oversikt over nordiske doktor- og ph.d.-avhandlinger og norske studentavhandlinger i arbeidsrett, m.v. Se <http://www.jus.uio.no/ifp/forskning/områder/arbeidsrett/index.html>, som gir inngang til de ulike informasjonsområdene.

Vi samarbeider med, blant andre,

EU & arbetsrätt ges ut av Institutet för social civilrätt vid Stockholms universitets juridiska institution i samarbete med Svenska handelshögskolan i Helsingfors, Handelshøjskolen i København, Helsingfors universitet, Fafo Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning, Institutt for privatrett ved Universitetet i Oslo, Lunds universitet, Umeå universitet och Uppsala universitet.

Redaktör och ansvarig utgivare: [Kerstin Ahlberg](#), tel +46 (0)8 16 32 86 • fax +46 (0)8 612 41 09

I redaktionen: Niklas Bruun, Örjan Edström, Ronnie Eklund, Stein Evju, Petra Herzfeld Olsson, Jens Kristiansen, Ruth Nielsen, och Birgitta Nyström.

Postadress: Institutet för social civilrätt, Juridiska institutionen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm, Sverige.

ISSN: 1402-3008

Abonnement, som er gratis, kan tegnes på papirutgaven og/eller elektronisk utgave ved henvendelse til redaktøren, [Kerstin Ahlberg](#).

Arbetsrättsportalen

där forskare och praktiker möts

– [nordisk nettside for arbeidsrettslige informasjoner og ressurser](#)